

VRHOVNO SODIŠČE
REPUBLIKE SLOVENIJE

Evidenčna številka: VS3007059

Datum odločbe: 25.10.2016

Opravična številka II.stopnje: Sodba VDSS Psp 691/2015

Senat: mag. Ivan Robnik (preds.), Borut Vukovič (poroč.), mag. Marijan Debelak, Marjana Lubinič, mag. Irena Žagar

Področje: POKOJNINSKO ZAVAROVANJE - MEDNARODNO JAVNO PRAVO

Institut: starostna pokojnina - bilateralni sporazum - sporazum o socialnem zavarovanju med republiko slovenijo in republiko srbijo

Zveza: ZPIZ-1 člen 39, 39/1. Sporazum o socialnem zavarovanju med Republiko Slovenijo in Republiko Srbijo člen 22.

Jedro

Tožnik zgolj na podlagi pokojninske dobe, dopolnjene v Sloveniji ni izpolnjeval pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine, zato je tožena stranka pravilno upoštevala še pokojninsko dobo, dopolnjeno v Srbiji, vendar pa to ne pomeni, da je celotno pokojnino tako za zavarovalno dobo v Sloveniji kot za zavarovalno dobo v Srbiji dolžna izplačevati tožena stranka. Pri določitvi sorazmernega dela pokojnine je tožena stranka pravilno upoštevala določbo 22. člena Sporazuma o socialnem zavarovanju med Republiko Slovenijo in Republiko Srbijo. Na podlagi te določbe vsaka pogodbenica določi znesek, ki ga mora izplačevati, v sorazmerju med dolžino zavarovalne dobe, dopolnjene po svojih pravnih predpisih in skupno zavarovalno dobo.

Izrek

Revizija se zavrne.

Obrazložitev

1. Sodišče prve stopnje je zavrnilo tožnikov zahtevke za odpravo odločb tožene stranke dne 12. 11. 2014, 12. 6. 2014 in 12. 5. 2014 ter začasne odločbe z dne 10. 2. 2014. Zavrnilo je tudi zahtevek, da se tožniku prizna pravica do sorazmernega dela starostne pokojnine v znesku 742,84 EUR na mesec od 12. 1. 2014. Presodilo je, da je tožena stranka na podlagi določb Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1, Ur. l. RS, št. 106/99 s spremembami in Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2, Ur. l. RS, št. 26/2012 s spremembami) tožniku pravilno priznala pravico do sorazmernega dela pokojnine od 12. 1. 2014 v znesku 500,92 EUR na mesec. Pri tem je upoštevalo, da je tožnik kot brezposelna oseba, prijavljena na Zavodu RS za zaposlovanje, na podlagi prehodne določbe 394. člena ZPIZ-2 pridobil pravico do starostne pokojnine na podlagi določb ZPIZ-1. Ugotovilo je, da je tožena stranka, glede na obdobja v katerih je bila

dopolnjena pokojninska doba, pravilno določilo skupni odmerni odstotek v višini 77,75% in da je bila najugodnejša pokojninska osnova, izračunana na podlagi 18-letnega najugodnejšega povprečja plač pravilno ugotovljena v višini 1.001,11 EUR. Pri odmeri sorazmerne pokojnine je tožena stranka pravilno upoštevala določbo 21. člena Sporazuma o socialnem zavarovanju med Republiko Slovenijo in Republiko Srbijo (v nadaljevanju Sporazum, Ur. l. RS, št. 30/2010-MP 05/2010).

2. Sodišče druge stopnje je zavrnilo pritožbo tožnika in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje. Strinjalo se je z dejanskimi ugotovitvami in pravnimi stališči prvostopenjskega sodišča.

3. Zoper pravnomočno sodbo sodišča druge stopnje je tožnik vložil revizijo zaradi bistvenih kršitev določb pravnega postopka in zmotne uporabe materialnega prava. Navaja, da ima izpodbijana sodba pomanjkljivosti zaradi katerih se ne more preizkusiti, da so razlogi o odločilnih dejstvih nejasni in med seboj v nasprotju ter da je podano nasprotje med tem kar se v razlogih sodbe navaja v vsebini listin in med samimi listinami. Sodišče druge stopnje je ignoriralo ponovljene trditve tožnika „v smeri potrebe po angažiranju strokovnjaka in hkratne očitke zaradi predhodne zavrnitve tovrstnega dokaznega predloga“. S tem je sodišče druge stopnje tožniku onemogočilo sodelovanje v postopku. Sodba sodišča druge stopnje ne predstavlja drugega, kot nesprejemljivo in nedopustno presenečenje. Nižji sodišči bi morali tožniku zagotoviti najugodnejši obračun starostne pokojnine ob upoštevanju najugodnejših predpisov in pri tem upoštevati, da je tožniku odmerjena pokojnina enkrat nižja od ugotovljene pokojninske osnove. Nedopustno in brez pravne podlage je, da je bila tožnikova starostna pokojnina kar trikrat zmanjšana. Prvič mu je bila pokojnina zmanjšana zaradi tako imenovanega valorizacijskega količnika v višini 0,732, nato s skupnim odstotkom 77,55% ter tretjič z izračunom tako imenovanega sorazmernega dela. Pri valorizacijskem količniku ni šlo za nobeno valorizacijo, temveč kvečjemu za oškodovanje, zaradi katerega se je pokojninska osnova zmanjšala na nedopustnih 732,81 EUR. Tožnik opozarja na primere zavarovancev, ki so ob krajši delovni in zavarovalni dobi prejeli višje pokojnine. Iz napadenih odločb nižjih sodišč ne izhaja, kateri predpis je bil za tožnika najbolj ugoden. Sporazum je pričel veljati šele 1. 11. 2010 in se zato lahko upošteva le glede delovnih razmerij in napolnjene delovne oziroma pokojninske dobe po tem datumu. Tožnik je pričel delati na območju tedanje SFRJ, ko je bila ta še kako vitalna, tožnik je bil v času obstoja SFRJ sicer res nekaj časa zaposlen v drugi republiki, ki pa niti v sanjah ni bila niti samostojna, niti neodvisna država. Sodišči se nista opredelili do tega, da ni možno enačiti ljudi, ki so bili v času obstoja SFRJ nekaj časa zaposleni v Republiki Srbiji, z delavci, ki so bili tam zaposleni po razpadu SFRJ. Sodišče druge stopnje je z napadeno sodbo v razmerju do tožnika izkazalo diskriminatoren odnos, z izpodbijano sodbo so bile kršene tudi tožnikove ustavne pravice in temeljne svoboščine in sicer pravica do enakosti pred zakonom, do enakega varstva pravic, pravica do sodnega varstva ter predvsem pravica do socialne varnosti.

4. Revizija ni utemeljena.

5. Revizija je izredno pravno sredstvo zoper pravnomočno sodbo, izdano na drugi stopnji (prvi odstavek 367. člena Zakona o pravnem postopku - v nadaljevanju ZPP, Ur. l. RS, št. 26/99 s spremembami). Revizijsko sodišče preizkusi izpodbijano sodbo samo v tistem delu, v katerem se izpodbija z revizijo in v mejah razlogov, ki so v njej navedeni (prvi odstavek 371. člena ZPP).

6. Obstoj bistvenih kršitev določb pravnega postopka iz 14. in 15. točke drugega odstavka 339. člena ZPP tožnik uveljavlja zgolj s prepisom abstraktne zakonske opredelitve teh dveh kršitev. Pri tem tožnik ne navaja glede katerih odločilnih dejstev naj bi bili razlogi izpodbijane sodbe nejasni in med seboj v nasprotju. Prav tako tožnik z ničemer ni konkretiziral očitka, da naj bi bilo podano nasprotje med tem, kar se v razlogih izpodbijane sodbe navaja o vsebini listin in med samimi temi listinami. Zato revizije v navedeni smeri sploh ni možno preizkusiti.

7. Podobno pavšalen je revizijski očitek, da izpodbijana sodba pomeni sodbo presenečenja. O sodbi presenečenja bi eventualno lahko govorili, če bi sodišče druge stopnje sprejelo odločitev, ki bi temeljila na drugačni dejanski in pravni podlagi, na katero se nobena od strank (oziroma tudi ne sodišče prve stopnje) ni

sklicevala, obenem pa strankama ni mogoče očitati, da bi ob potrebni skrbnosti z uporabo te pravne podlage mogli in morali računati. V konkretnem primeru pa tožnik v reviziji sodišču druge stopnje očita ravno to, da je v celoti sledilo dejanskim ugotovitvam in pravnim stališčem prvostopenjskega sodišča, ker že pojmovno izključuje, da bi lahko šlo za sodbo presenečenja. Tožnik tudi ne pojasni, katera naj bi bila tista pravna podlaga, ki jo je sodišče uporabilo, pa tožnik nanjo ni mogel računati. Tožnik očitno ni zadovoljen z višino sorazmernega dela starostne pokojnine, ki mu je odmerjena z izpodbijanimi odločbami tožene stranke, vendar pa takšno nezadovoljstvo ne pomeni, da je sodišče odločilo na presenetljivi pravni podlagi. Nenazadnje se odločitev sodišča opira na povsem iste določbe, na katere je v upravnem postopku tožena stranka oprla svojo odločitev.

8. Tožniku ni bilo onemogočeno sodelovanje v postopku, ker sodišče ni izvedlo dokaza z izvedencem. Tožnik je izvedbo tega dokaza utemeljeval s potrebo, da se še enkrat preveri pravilnost izračuna tožene stranke, češ da si ta očitno kar izmišlja neke številke, da je tožena stranka z začasno odločbo z dne 10. 2. 2014 ugotovilo, da naj bi pokojninsko osnovo predstavljal zgolj znesek 995,42 EUR in da tožnik nima nadzora nad takšnimi izračuni tožene stranke, povezanimi z računalniškimi napakami. Sodišče prve stopnje je tožniku ustrezno pojasnilo, zakaj je v začasni odločbi z dne 10. 2. 2014 kot povprečna mesečna osnova v obdobju 1979 - 1996 bil upoštevan znesek 995,42 EUR, v dokončni odločbi z dne 12. 6. 2014 pa znesek 1.001,11 EUR. Do razlike je prišlo, ker je tožena stranka pri začasni odločbi upoštevala takrat znane valorizacijske količnike za leto 2012, pri dokončni odločbi pa valorizacijske količnike za leto 2013, ki so bili objavljeni šele 15. 6. 2014 (1), torej po izdaji začasnih odločb. Navedeno je povsem jasno razvidno tudi iz podatkov o plačah in nadomestilih, ki so priloženi obema odločbama, saj so podatki o neto nadomestilih in neto plačah v obeh dokumentih enaki, različni pa so valorizacijski količniki. Navedeno pomeni, da so neutemeljeni očitki o izmišljanju števil in računalniških napakah. Glede na vse navedeno je sodišče utemeljeno zavrnilo tožnikov dokazni predlog za izvedbo dokaza z izvedencem finančne stroke.

9. Okoliščina, da naj bi nekateri zavezanci s krajšo zavarovalno in delovno dobo prejeli višjo pokojnino od tožnika, ne pomeni, da je izračun tožnikove pokojnine napačen. Sodišče druge stopnje je tožniku ustrezno pojasnilo, da je pri izračunu potrebno upoštevati vse elemente, potrebne za izračun pokojnine. Revizijsko sklicevanje na konkretne primere zavarovancev, ki prejema višje pokojnine od tožnikove pa pomeni tudi uveljavljanje nepopolne ugotovitve dejanskega stanja, kar pa ni dopusten revizijski razlog (tretji odstavek 370. člena ZPP).

10. Prav tako je neutemeljen revizijski očitek, da tožena stranka pri priznanju pravice iz pokojninskega zavarovanja ni upoštevala za tožnika najugodnejših predpisov. V skladu s prvim odstavkom 39. člena ZPIZ-1 se starostna pokojnina odmeri od mesečnega povprečja plač, ki jih je zavarovanec prejel oziroma od zavarovalnih osnov, od katerih so mu bili obračunani prispevki, v katerihkoli zaporednih 18 letih zavarovanja po 1. 1. 1970, ki so zanj najugodnejša. Iz spisa je razvidno, da je za tožnika najugodnejša 18-letna pokojninska osnova iz obdobja 1979 - 1996. Ravno to obdobje pa je tožena stranka upoštevala pri izračunu pokojninske osnove tožnika.

11. Zmotno je tožnikovo stališče, da naj bi bila njegova pokojninska osnova v postopku pred toženo stranko trikrat zmanjšana brez pravne podlage. Prvo nezakonito zmanjšanje naj bi predstavljala uporaba faktorja 0,732, s katerim je bila preračunana ugotovljena povprečna mesečna osnova za 18 let tožnikovega najugodnejšega obdobja (ta osnova je znašala 1.001,11 EUR, kakor je že razloženo zgoraj). Uporaba navedenega faktorja temelji na določbi osmega odstavka 394. člena ZPIZ-1 in že zato ne drži revizijski očitek o pomanjkanju pravne osnove za njegovo uporabo. V skladu z navedeno določbo se upravičencem iz prejšnjih odstavkov tega člena (mednje spada tudi tožnik, ki je bil na dan 31. 12. 2012 obvezno zavarovan po 17. členu ZPIZ-1), ki pridobijo pravico do starostne pokojnine po predpisih, veljavnih do tega zakona, pri izračunu pokojninske osnove upoštevajo valorizacijski količniki, določeni s tem zakonom in tako izračunano pokojninsko osnovo preračuna s faktorjem 0,732. Tožnik za faktor 0,732 dosledno uporablja izraz valorizacijski količnik in na takšen izraz veže očitek, da gre za negativno valorizacijo. V resnici se ugotovljeni zneski plač in nadomestil najprej valorizirajo s količniki za izračun osnov iz prejšnjih let (ti količniki so bili

ves čas višji od 1,0) in šele nato sledi preračun s faktorjem iz osmega odstavka 394. člena ZPIZ-1, to je s faktorjem 0,732.

12. Tudi uporaba odmernega odstotka v višini 77,75 % temelji na veljavnih predpisih, kakor je to sodišče prve stopnje obsežno pojasnilo v 9. točki obrazložitve. Sodišče tako pravilno ugotavlja, da je tožena stranka na podlagi ZPIZ/92 za pokojninsko dobo v trajanju 25 let, 11 mesecev in 20 dni (koliko se je nateklo do 31. 12. 1999) na podlagi določb ZPIZ/92 pravilno uporabila odmerni odstotek 56 %, za pokojninsko dobo po 31. 12. 1999, v trajanju 14 let in 11 dni, na podlagi 50. in 409. člena ZPIZ-1 odmerni odstotek v višini 21,75, skupno torej 77,75 %.

13. Tretje neutemeljeno „znižanje“ naj bi bilo posledica odmere sorazmernega dela starostne pokojnine. Tožnik zgolj na podlagi pokojninske dobe, dopolnjene v Sloveniji ni izpolnjeval pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine, zato je tožena stranka pravilno upoštevala še pokojninsko dobo, dopolnjeno v Srbiji, vendar pa to ne pomeni, da je celotno pokojnino tako za zavarovalno dobo v Sloveniji kot za zavarovalno dobo v Srbiji dolžna izplačevati tožena stranka. Pri določitvi sorazmernega dela pokojnine je tožena stranka pravilno upoštevala določbo 22. člena Sporazuma. Na podlagi te določbe vsaka pogodbenica določi znesek, ki ga mora izplačevati, v sorazmerju med dolžino zavarovalne dobe, dopolnjene po svojih pravnih predpisih in skupno zavarovalno dobo. Tožena stranka je zato izračunano pokojnino v znesku 569,75 EUR pravilno pomnožila s 424 meseci, kar je pokojninska doba dopolnjena v Sloveniji, in rezultat delila s 480 meseci, kar je celotna pokojninska doba. Na tej podlagi je tudi Republiški fond za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Srbije tožniku odmeril sorazmerni del pokojnine ob upoštevanju razmerja med celotno zavarovalno dobo in zavarovalno dobo dopolnjeno po predpisih Republike Srbije.

14. Zmotno je revizijsko stališče, da bi se Sporazum lahko upošteval le glede zavarovalne dobe, ki je bila dopolnjena po začetku veljavnosti sporazuma. Ne gre za retroaktivnost, če se predpis s področja pokojninskega zavarovanja uporablja tako, da se upošteva zavarovalna doba, ki je bila dosežena pred njegovo uveljavitvijo. Takšne razumevanje retroaktivnosti, kakršnega uveljavlja revizija, bi pomenilo, da bi se npr. določbe ZPIZ-2 lahko uporabljale le glede zavarovalne dobe, ki je pričela teči po 1. 1. 2013, ko je ta zakon pričel veljati. Brez upoštevanja določb sporazuma tožnik sploh ne bi pridobil pravice do starostne pokojnine, saj zavarovalna doba dopolnjena v Sloveniji ne zadošča za priznanje takšne pravice. Sporazum dejansko ureja način upoštevanja v preteklosti dopolnjenih zavarovalnih dob v obeh podpisnicah, oziroma v določenim primerih tudi v tretjih državah, zato je neutemeljen očitek o njegovi domnevni retroaktivnosti.

15. Revizijske navedbe o diskriminatornem odnosu, ki naj bi ga do tožnika izkazalo sodišče druge stopnje ter o kršitvah ustavnih pravic do enakosti pred zakonom, do enakega varstva pravic, pravice do sodnega varstva in pravice do socialne varnosti so pavšalne in ne omogočajo revizijskega preizkusa.

16. Vrhovno sodišče ugotavlja, da z revizijo uveljavljeni razlogi niso podani, zato je na podlagi 378. člena ZPP revizijo zavrnilo kot neutemeljeno.

(1) Valorizacijski količniki za izračun osnov iz prejšnjih let zavarovanje na raven povprečne plače na zaposleno osebo, izplačane za leto 2013 (Ur. l. RS, št. 35/2014)

Datum zadnje spremembe: 20.04.2017